

Σήμερα...εορτή του Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρέως (Ηρακλής Αθ. Φίλιος, Βαλκανιολόγος-θεολόγος)

/ [Πεμπτούσια](#)

Σήμερα η αγία μας Εκκλησία τιμά τη μνήμη ενός αγίου, που έθεσε τέρμα στον ευσεβισμό της αίρεσης. Ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρεύς (370 - 444) διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο τόσο στην ανάπτυξη του χριστολογικού δόγματος, όσο και στην υπεράσπιση του όρου Θεοτόκος στην Γ' Οικουμενική Σύνοδο (431) στην Έφεσο, θέτοντας τέλος στις κακοδοξίες του Νεστορίου, οι οποίες καταδικάστηκαν στην εν λόγω Σύνοδο. Δημιουργούνται όμως, δύο εύλογα ερωτήματα στον αναγνώστη. Ποια η σημασία της παραχάραξης της δογματικής διδασκαλίας για τη ζωή των ανθρώπων; Και ποιες ήταν οι συνέπειες των κακοδοξιών που κήρυττε με θρασύτητα ο Νεστόριος και οι υπόλοιποι ευσεβιστές;

Εδώ χρειάζονται για την κατανόηση των πραγμάτων, κάποιες απαραίτητες επισημάνσεις. Η παραχάραξη του δόγματος για τη ζωή του χριστιανού είναι άκρως καθοριστική για την πίστη του. Η τριαδοκεντρική εκκλησιολογία και

πνευματικότητα αποτελούν την ταυτότητα της υπαρξιακής αναφοράς και της πνευματικής αιτιότητας (ας μου επιτραπεί ο όρος) του χριστιανού. Ο χριστιανός δεν έχει την πολυτέλεια ενός ακαθόριστου προσδιορισμού της υπαρξιακής του αναφοράς στην πηγή της δημιουργίας του, που είναι ο Τριαδικός Θεός.

Τα πάντα μέσα στην Εκκλησία είναι τριαδοκεντρικά. Αν προσέξουμε, η Θεία Λειτουργία αρχίζει με την επίκληση του Τριαδικού Ονόματος, ήτοι με το Εύλογημένη ή βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ο Θεός δεν είναι μία αφηρημένη ιδέα, μία εκλογικευμένη απαίτηση της νοησιαρχίας, μήτε ένας Θεός που εμπίπτει στην αισθησιοκρατική αντίληψη του εμπειρισμού. Είναι αυτό που λέει ο Μ. Βασίλειος στο «Κατὰ Σαβελλιανῶν, καὶ Αρείου καὶ Ανομοίων»: Όταν, λοιπόν, συνάψουμε την Τριάδα, να μην φανταστούμε τα τρία μέρη ως μέρη ενός αδιαίρετου πράγματος, αλλά να δέχεσαι αχώριστη την ένωση τριῶν ασωμάτων τελείων.

Επομένως, η αλλοίωση του δόγματος της Εκκλησίας (δηλ. της ζωής της Εκκλησίας, που βιώνει εμπειρικά η κοινότητα - αφού προηγείται η ζωή και ακολουθεί η διατύπωση του δόγματος), σημαίνει την παραχάραξη της «ταυτότητας» των τριῶν προσώπων που συγκροτούν την αιτία της ανθρώπινης ύπαρξης, την αφαίμαξη του μυστηρίου του Θεού και την κατάπτωσή Του στην κτιστότητα της λογικής, η οποία εν τέλει εκλογικεύει την αποκεκαλυμμένη αλήθεια και την ερμηνεύει με όρους του όντος, ενέργεια στην οποία προέβη ο Νεστόριος.

Αν αλλοιωθεί το δόγμα της Εκκλησίας (χριστολογικό, τριαδολογικό κ.ο.κ.), αναιρείται αυτόματα η κάθε φιλόδοξη παρουσία του Θεού στην κτίση, την ιστορία και τον άνθρωπο. Αυτό φυσικά έχει ολέθριες συνέπειες στην ανθρωπολογία της ορθόδοξης θεολογίας, καθότι ο άνθρωπος δεν σώζεται. Πλήττεται λοιπόν η σωτηριολογία περί ανθρώπου. Και αυτό θα το δούμε στη συνέχεια.

Ερχόμαστε λοιπόν στον άγιο Κύριλλο Αλεξανδρέα και στον αγώνα του κατά των κακοδοξιών του Νεστορίου. Ο Νεστόριος αρνούταν τη θεομητρότητα της Παναγίας και το γεγονός ότι μπορεί από μία γυναίκα να γεννηθεί ο Θεός. Έλεγε χαρακτηριστικά πως τα ομοούσια τίκτουν πάντα ομοούσια. Αυτή η θεώρησή του, είναι συγγενής με τη φιλοσοφική σκέψη της αρχαίας Ελλάδος, σύμφωνα με την οποία η σχέση Θεού και ανθρώπων περιγραφόταν μέσα από μία εξωτερική και ηθική σχέση, εν τη απουσία μιας οντολογικής σχέσης και αληθινής κοινωνίας κτιστού και ακτίστου. Τί συνέβαινε λοιπόν; Δεν υπήρχε στη σκέψη αυτή, η ένωση του Θεού με τον άνθρωπο, κάτι που ομολογεί και ο Πλάτωνας στο Συμπόσιο, ότι δηλαδή θεός δέ άνθρωπῳ οὐ μίγνυται. Κάτι αντίστοιχο έλεγε και ο ιερέας του

αρχιεπισκόπου Νεστορίου, Αναστάσιος: Κανείς να μην ονομάζει την Μαρία Θεοτόκο. Γιατί η Μαρία υπήρξε άνθρωπος • είναι αδύνατον να γεννηθεί ο Θεός από άνθρωπο. Σε πείσμα της λογικής του Νεστορίου, ο Κύριλλος τονίζει ότι η πρωτοβουλία αυτή ανήκει στον Θεό και όχι στην Θεοτόκο. Επομένως, μπορεί να γεννηθεί ο Θεός από άνθρωπο.

Αφού ο Νεστόριος λοιπόν, αρνούταν τη θεομητρότητα της Παναγίας, αρνούταν το γεγονός ότι ο Χριστός που γεννήθηκε είναι Θεός. Όσοι αρνήθηκαν τη θεότητα του Χριστού (Άρειος), αρνήθηκαν και τη θεομητρότητα της Θεοτόκου (Νεστόριος). Όσοι δε πάλι αρνήθηκαν τη θεομητρότητα της Θεοτόκου, είδαν τον Χριστό ως κτίσμα και όχι ως Θεό. Γι' αυτό και θεωρούσε τον Χριστό θεοφόρο άνθρωπο και όχι ενανθρωπήσαντα Θεό, όπως ο Κύριλλος. Χριστό. Βλέπουμε λοιπόν πως κι εδώ, ο άνθρωπος με τη λογική του Νεστορίου δεν σώζεται. Να λοιπόν οι σωτηριολογικές συνέπειες των κακοδοξιών του αιρετικού Νεστορίου. Καταλυτική είναι η επισήμανση του καθηγητή φιλοσοφίας Χ. Γιανναρά, ο οποίος συνδέοντας τον νεστοριανισμό με όσους δεν δέχονται τη θεότητα του Χριστού σημειώνει πως ο νεστοριανισμός εκφράζει την τάση να δούμε στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού μία ύπαρξη ανθρώπινη... να δούμε απλά και μόνο έναν άνθρωπο ένα συγκεκριμένο άτομο της ανθρώπινης φύσης προικισμένο ωστόσο από τον Θεό με ξεχωριστά χαρίσματα και έκτακτα προσόντα.

Η συμβολή του θιασώτη της Θεοτόκου, αγίου Κυρίλλου, στη διαφύλαξη του δόγματος, εντοπίζεται στη δογματική κατοχύρωση του όρου Θεοτόκος, όρο που δηλώνει ότι πράγματι η Παναγία γέννησε τον Θεό και η οποία δεν είναι απλά «Χριστοτόκος» ή «ανθρωποτόκος», όρους που δεχόταν ο Νεστόριος. Το γεγονός λοιπόν της γέννησης του Θεού στη μήτρα της Θεοτόκου, είναι μυστήριο, μέγιστο θαύμα και πέρα από τη φυσική ακολουθία, αφού παρθένος τεκοῦσα, καί τό τεχθέν Θεός πρό αίωνων, προφανής ὁ τόκος, καί τό τελούμενον ὑπέρ φύσιν (Δογματικό Θεοτοκίο, ήχος γ'). Με την επιμονή του Κυρίλλου στον όρο Θεοτόκος, ο ίδιος ήθελε να τονίσει τις σωτηριολογικές διαστάσεις του θέματος. Πώς γίνεται εξάλλου να σωθεί ο άνθρωπος των αστοχιών, όταν μία γυναίκα δεν γέννησε τον Θεό αλλά έναν άνθρωπο; Βλέπετε λοιπόν πως το όλο θέμα έχει καίρια, την πιο καίρια σημασία τόσο για την ανθρωπολογία όσο και για τη σωτηριολογία της Εκκλησίας.

Να λοιπόν που η αλλοίωση της ζωής της Εκκλησίας - ήτοι του δόγματος - αλλοιώνει το μυστήριο της Θείας Οικονομίας. Αν για τον Νεστόριο η Παναγία δεν γέννησε τον Θεό, τότε ο Χριστός δεν είναι Θεός και ο άνθρωπος δεν μπορεί να σωθεί από έναν θεοφόρο άνθρωπο κατά Νεστόριο. Ο άγιος Κύριλλος διαφυλάττοντας τη θεομητρότητα της Παναγίας, διαφύλαξε το χριστολογικό και σωτηριολογικό δόγμα της Εκκλησίας. Γιατί το ένα πρόσωπο επηρεάζεται από το

άλλο, αφού αν δεν γέννησε τον Θεό, τότε ο Χριστός δεν έχει τη θεότητα και η Παναγία δεν είναι Θεοτόκος αλλά γέννησε έναν απλό άνθρωπο. Αυτή ακριβώς η συμβολή του είναι, που επηρεάζει τη ζωή των ανθρώπων, την οποία προφυλάσσει από τις κακοδοξίες του Νεστορίου, που καταδικάζουν τον άνθρωπο στη μη σωτηρία. Τοιουτοτρόπως, η Παναγία γέννησε μέσα στη μήτρα της τον Θεό, δηλαδή τον Χριστό, ο Οποίος έσωσε από την αμαρτία τον άνθρωπο, καταλύοντας το κράτος του θανάτου και χαρίζοντάς του ζωή αιώνια.